

פרק שלישי

כיצד ניתן לתקן את רשות הרבים כדי שיהיה מותר לטלטל בה?

נחלקו רבותינו הראשונים בגדרה של רשות הרבים, האם היא תלויה בששים ריבוא אנשים.

הגמרא במסכת שבת דף ו א, המבארת את ענין רשות הרבים, לא מזכירה את הצורך בששים ריבוא, וגם רש"י שם אינו מזכיר ענין זה.

אך במקומות אחרים כתב רש"י שרשות הרבים היא מקום של ששים ריבוא כמו שהיתה רשות הרבים בהיות בני ישראל במדבר מסביב למשכן.

רבותינו האחרונים דנו רבות בלשונו של רש"י, האם כוונתו לעיר שיש בה ששים ריבוא, או שבדרך הזו עצמה צריך שיעברו בה ששים ריבוא, או שיתכן והיא רק צריכה להיות ראויה למעבר של ששים ריבוא, בכך שהיא מתחברת לערים אחרות.

כמו כן דנו בשאלה האם צריך שיעברו בה ששים ריבוא בכל יום, ומי נכלל במספר הזה, האם גם נשים וקטנים, או דוקא ששים ריבוא אנשים למעלה מגיל עשרים, כמו שהיה מנין בני ישראל במדבר.

אך רוב הראשונים סוברים כי רשות הרבים אינה תלויה במספר האנשים, אלא בעצם מהותה כדרך הרבים.

במחלוקת הזאת תלוי ההיתר של "עירוב" הנעשה כיום. כי את רשות הרבים אי אפשר להתיר בטלטול אלא אם כן יהיו לה לפחות שתי מחיצות גמורות משני צידיה, וכמו כן

לסגור צד נוסף בדלתות, שיש לנעול אותם בלילה, או שלפחות תהיינה הדלתות ראויות להנעל בלילה.

סגירה זאת היא מדין תורה, ובלעדיה הטלטול ברשות הרבים אסור מן התורה.

כיון שמבחינה מעשית כמעט ואי אפשר לעשות דלתות שכאלו לכל הרחובות, נהגו במקומות רבים להסתמך על שיטת רש"י ולומר שאין לנו רשות הרבים [ברוב הערים], כיון שאין בהם הילוך של ששים ריבוא, אלא כל הרחובות הם רק כרמלית, שמועיל לסגור אותם על ידי הקפת העיר מסביב ב"צורות הפתח".

"צורות הפתח" נעשות מעמודים שעל ראשם עובר חוט, כך שבין כל שני עמודים נוצרת צורת הפתח.

ועוד הקילו להשתמש בעמודי החשמל או הטלגרף שעליהם מתוח מלמעלה חוט, על אף שלא נעשו במטרה שימשו לצורת הפתח.

היו אחרונים רבים שעוררו על ההיתר להשתמש בעמודים שכאלה, והיו שאף טענו שלדעת המקילים להשתמש בהם, יש ליתן מזווה על כל עמוד.

החזון איש הכריע כי די בכך שרוצים להשתמש בעמודים אלו לשבת בתורת צורת הפתח, ומבחינה עקרונית הם אכן חייבים במזווה, אלא שאין שמים בהם מזווות משום שאינן משתמרות שם.

הביאור הלכה דן בארוכה כיצד הסתמכו הפוסקים להקיל באיסור החמור של הוצאה בשבת על דעת רש"י, בשעה שרוב הפוסקים